

szakadása óta is vele folytonos érintkezésben maradhattam s hogy érintkezésünk mind bensőbb baráti viszonyt hozott létre közöttünk.

Akár mint tudóst, akár mint író-t és tanárt tekintem őt, egyikét látom benne azoknak a nagy és tiszta *abszolút értékeknek*, minőkben szellemi életünk, sajnos, nem mondható gazdagnak. Tudásának mélysége és kiterjedése, gondolkodásának nemes emelkedettsége és tiszta harmóniája, szónoki és írói stílusának előkelő szépsége és szabatossága, egyesülve tiszteletet és bizalmat keltő jellemtulajdonaival neki mindenkorra biztosítják legjobbaink becsülését és szeretetét s ezek az érzelmek környezik őt és keresnek kifejezést akkor is, mikor — még munkássága teljességében — hatvanadik életévét éri el.

Tisztelői és barátai legfőllebb a fölött kelhetnek egymással vitára, hogy a tanításnak abban a hatalmas munkájában, melyet Fináczy végzett és végez, a tanszék élősza vagy könyvei voltak-e hatásosabbak. De ezt a vitakérdést is könnyű eldönteni, mert Fináczy nál a tanári és írói munkásság szerencsésen egészíti ki egymást s ha az egyik hathatósabb közvetlenségével, a másik becsesebbé lesz tartóssága által. Fináczy kultúrtörténelmi munkái szinte mintaszerűek azért, mert nemcsak roppant tanulmányról tanúskodnak, hanem a feldolgozás és közlés formatókélye által is elsőrendűek.

BERZEVICZY ALBERT.

✱

Feledhetetlenül kellemes emléke multamnak az az idő, melyet miniszterségem idején Fináczy Ernővel való együttes munkában töltöttem. Mikor én a vallás- és közoktatásügyi minisztériumot vezettem, Fináczy már nem volt a minisztériumban, hanem már egyetemi katedrát töltött be, mindazonáltal elvi jelentőségű középiskolai kérdésekben mindenkor kikértem Fináczy szakvéleményét. Akkoriban legkomolyabb törekvésem volt a középiskola reformját megalkotni. Sajnos, a miniszteri székéből való gyors távozásom célom megvalósítását nem engedte meg, amint bizony azóta sem tudott a reform tető alá jutni. A középiskolai reform alapelveinek megvitatása érdekében 1906 elején szakértekezletet tartottam, melynek anyaga felől, kérdőpontjai megállapításáról huzamosan tárgyaltam Fináczyval, aki különben ennek a szakértekezletnek kitűnő előadója is volt. Vele tárgyaltam meg azt az érettségi vizsgálati utasítást is, mely 1895 december 18-án látott napvilágot. Egyéb konkrét ügyektől eltekintve, különösen ebben a két elvi fontosságú nagy kérdésben tárgyaltam sokszor és hosszan Fináczy Ernővel és a vele való tárgyalás után minden egyes alkalommal nemcsak tudásban gazdagabbnak, hanem szellemileg felfrissültnek éreztem magamat. Fináczy Ernőhöz engem régi barátság köt. Nem tudom, tudományos készültségét, kiváltképen alaposágát és logikájának erejét, avagy példás jellemét, vagy végül melegen érző szívét tiszteljem, szeressem-e jobban. Egy bizonyos. Az, hogy Fináczy Ernőre

betűről-betűre ráillenek a költő szavai: integer vitae, scelerisque purus.

A magyar tudományosság, a magyar köznevelés ügye még sokat vár Fináczy tudásától és jellemétől. LUKÁCS GYÖRGY.

✱

Őszinte örömmel sorakozom Fináczy Ernő tisztelői közé, akik lelkesen emlékeznek meg arról a napról, amidőn ő egészségének, szellemi képességének és széles látókörének változatlan birtokában betölti hetvenedik életévét.

Rendes, hivatalbeli érintkezésünkön kívül különösen mint a Közoktatási Tanács alelnökével volt alkalmam vele együttműködni, amidőn az ő irányítása mellett tárgyaltuk számos ülésben a középiskoláknak már akkor tervbevetett reformját. Nagy látókörével és tapintatával mindig sikerült neki elsimítani a felmerült ellentéteket. Előre figyelmeztetett arra, hogy a tervezet elkészítése hosszadalmas lesz, mert e tanácskozásoknál nemcsak a szakbeli tanárok javaslatainak részletes kidolgozására, hanem e javaslatok összeegyeztetésére a kívánatos kereten belül szintén sok időt kell fordítanunk, amiről utólag személyesen is meggyőződhettem.

Ugyancsak nagy hasznát vettem mindenkor tárgyilagos és őszinte bírálatának személyes kérdések eldöntésénél, amidőn ily ügyekben tanácsért hozzá fordultam. Hathatós támogatásával talán csak személyének szerénysége hozható párhuzamba. Mindennek tulajdonítható az, hogy Fináczy Ernő szellemi téren azon vezeték egyike, akit annál jobban tisztelünk és becsülünk, minél többet van alkalmunk együttes munkában őt teljes valójában felismernünk.

JANKOVICH BÉLA.

✱

Elmélet és gyakorlat! a gyalogjáró lelkek e kettőt szeretik egymással szembeállítani. Fináczy Ernő eredményekben oly gazdag pályáján bebizonyította, mint egészíti ki az elméletet a gyakorlat s mint egyesül e kettő egy magasabb egészben. Fináczy földérintette a magyar iskolaügy multjának egyik legfontosabb korszakát, áttanulmányozta az idegen népek pedagógiai rendszereit s ezt az óriási elméleti tudását a közoktatásügyi minisztérium tisztviselői karában a magyar iskola érdekében kormányzati és közigazgatási téren gyakorlatilag is hasznosította. De a tevékenységnek is mindig fölötte áll az egyéniség, így Fináczy Ernő munkásságát és műveit még meghaladja nemes egyénisége, a munkás ember, a jó barát és az önzetlen munkatárs; innét van az, hogy mindazok a miniszterek, akiket szaktanácsaival támogatott, hálával emlékeznek meg róla. Nekem is számos okom van, hogy hálás legyek neki azért a pedagógiai támogatásért, amelyben a magyar iskolaügy újjászervezésének munkájánál részesített.

GR. KLEBELSBERG KUNÓ.

✱